

Pokus StB o kompromitaci arcibiskupa Berana v Ostašově

Peter Dinuš

Prolog

Pražský arcibiskup Josef Beran byl brzy po komunistickém převratu internován. V nedobrovolném domácím vězení, nejprve v Arcibiskupském paláci v Praze a později na různých odlehklých místech republiky, byl nucen žít pod dohledem Státní bezpečnosti (StB) téměř šestnáct let. Režimu však nestačilo arcibiskupa „pouze“ odříznout od okolního světa, její snahou bylo zdiskreditovat jej. V případě katolického duchovního StB považovala za vhodný způsob kompromitace nafilmovat jej v sexuální pozici s řeholnicí. Za tímto účelem připravila centrála StB v Praze akci s krycím názvem JOSEF, jejímž cílem bylo „přistihnout“ arcibiskupa v milostných situacích a to v době jeho internace v Ostašově u Liberce. V této souvislosti je třeba připomenout, že takto se Státní bezpečnost nesnažila zdiskreditovat pouze arcibiskupa Berana, naopak šlo o jednu z jejich běžně užívaných metod, jak získat kompromitující důkazy nejenom u představitelů katolické církve.

Po únorovém převratu se příčinou prudkých střetů mezi biskupy a představiteli státu stal zejména církevní zákaz politické činnosti kněží a zrušení církevních trestů těm, kteří zákazu neuposlechli. Na důsledném dodržování zákazu nejvíce trval právě Beran.¹ Ministerstvo vnitra ho v listopadu 1948 charakterizovalo takto: *Arcibiskup Dr. Beran je pro církev katolickou beze sporu mužem na svém místě, je dokonale teologicky a filosoficky vzdělán, neboť studoval jednak v Římě, jednak v Praze, kde dosáhl profesorské katedry na teologické fakultě University Karlovy. Je rozvážený, prozíravý, opatrný, ale stejně rozhodný a důsledný, takže má všechny vlastnosti, potřebné pro svůj vysoký úřad. Je však také svéhlavý a neústupný. Sám o sobě říká: „Já jsem beran a nepovolím“. Je rozhodným odpůrcem a nepřítelem lidové demokracie, stoprocentním reakcionářem a reprezentantem reakce. Dříve se rád ukazoval a nechyběl téměř při žádné slavnosti. Nyní od únorových událostí se ostentativně vyhýbá veřej-*

¹ Srv. Vaško, Václav. *Kardinál Beran a jeho zápas s totalitou. Portrét osobnosti.* In: *Soudobé dějiny VIII/2–3, 2001, s. 392.*

nému životu a schválně odletěl do Říma před 28. říjnem, aby se nemusil zúčastnit oslav tohoto svátku.²

Beran nevěřil v upřímnost snah komunistů dohodnout se s církví, proto se ani přímo neúčastnil rokování o vztahu státu ke katolické církvi. Jistou oprávněnost takového přesvědčení potvrzovaly i události roku 1949.

Po odhalení odposlouchávacího zařízení na konferenci biskupů (konala se za přítomnosti Berana dne 22. března 1949 ve Starém Smokovci v Tatrách), které znamenalo konec jednání mezi církví a státem, nabraly věci rychlý spád:

- Dne 30. května 1949 se konala schůze státem řízené „Katolické akce“ za účasti ministra Alexeje Čepičky, ministra Josefa Plojgara, pověřenika Alexandra Horáka, tzv. pokrokových kněží Bohuslava Černockého, Jana Máry, Josefa Fialy a dalších.³ Schůze se podrobně zabývala metodami úplného ochromení činnosti katolické církve a totální izolací arcibiskupa Berana. Ministr Plojgar navrhl, aby byl Beran izolován tak, aby *nemohl použít žádného oběžníku, cizího rozhlasu ani vydat nějaké hektografované oběžníky*,⁴ pracovník Státního úřadu pro věci církevní (SÚC) František Hub přišel s návrhem poslat Berana na letní byt, kde by neměl kontakty a mít to tam pod kontrolou.⁵ V usnesení porady s pokrokovými knězi z 30. května 1949 se v bodě III. (další administrativní opatření) doporučuje znemožnit arcibiskupu Beranovi *ovlivňování duchovenstva tím, že bude izolován v některém ze svých letních sídel, kde by byl pod dozorem*.⁶

- Dne 13. června 1949 jmenovalo ministerstvo školství a osvěty zmocněnce na arcibiskupskou konsistoř s odůvodněním, že činnost konsistoře musí být v souladu s lidově demokratickým zřízením státu. Zmocněnec má neomezenou pravomoc, bez jeho podpisu nesmí konsistoř opustit žádný čistopis. Zároveň s ustanovením zmocněnce byl jmenován dozo-

² *Arcibiskup Dr. Beran a jeho okolí – poměr k lid. dem. zřízení, 22. 11. 1948. Archiv Ministerstva vnitra, fond 305-369-2, s. 100.*

³ *Zápis ze schůze KA konané dne 30. května (v pondělí) v 10.30 hodin. Vojenský historický archiv, fond Čepička Alexej, a.j. 63, s. 210–253.*

⁴ *Tamtéž, s. 9.*

⁵ *Tamtéž, s. 10.*

⁶ *Usnesení porady s pokrokovými kněžími z 30. května 1949. VHA, fond Čepička Alexej, a. j. 63, s. 3.*

rový personál, zabaven veškerý písemný materiál, proveden soupis majetku, a to vše za nepřítomnosti Berana, který v inkriminované době dlel na inspekční cestě.

- Dne 15. června 1949 se konala porada o převzetí konsistoře za účasti ministra Čepičky, zmocněnce konsistoře a pokrokových kněží. Bylo rozhodnuto, že zmocněnec se ihned spojí s velitelem Státní bezpečnosti (StB) Jindřichem Veselým. Téhož dne obsadili příslušníci Krajského velitelství StB (KV-StB) Praha arcibiskupský palác, zatkli kancléře arcibiskupství a nepustili do objektu žádného ze zaměstnanců. Zmocněnec okamžitě zabezpečil pokladní hotovost, zablokoval všechny konta a u peněžních ústavů zajistil, aby bez jeho podpisu nebylo možno s vklady nakládat.
- Dne 19. června 1949 začíná Beranova patnáct a půl roku trvající internace. Po skončení mše ve svatovítské katedrále, na které bylo Beranovi najatými provokatéry znemožněno přečtení pastýřského listu namířeného proti provládní „Katolické akci“, byl internován v budově arcibiskupského paláce. Arcibiskup byl po dobu domácího vězení úplně izolován od světa.

V lednu 1950 vláda zahájila akci, při které mělo dojít ke skládání slibu duchovních. Celá akce byla časově omezena na dobu od 18.– 21. ledna 1950. Sliby byly skládány individuálně, každý duchovní byl vyzván písemně, aby se dostavil v určitou hodinu na konkrétní místo, na pozvání však nesmělo být uvedeno, že je volán ke složení slibu.⁷ Duchovní, který složení slibu odmítl, měl být upozorněn, že nadále nebude moci vykonávat duhovenskou činnost. Josef Beran však ke složení slibu vyzván nebyl, což se později stalo záminkou pro jeho „odsouzení“ k internaci. Začátkem března 1951 podepsal jmenovací listiny nových svatovítských kanovníků, těšících se podpoře státu. Byl mezi nimi i farář z Prahy-Holešovic Antonín Stehlík, který měl později v hodnosti kapitulního vikáře řídit pražskou arcidiecézi namísto arcibiskupa. Beran se stal v arcibiskupské rezidenci přebytečným.⁸

O tom, že akce na odstranění Berana z rezidence i vedení arcidiecéze byla do všech důsledků připravena, vypovídá i materiál s názvem „Návrh pro užší předsednictvo ÚV KSČ“. Předkladatelem byl ministr pověřený řízením Státního úřadu pro věci církevní Zdeněk Fierlinger. Tento dokument

⁷ *Sliby duchovních – pokyny církevním tajemníkům KNV, 9. leden 1950. VHA, fond Alexeje Čepičky, a. j. 56.*

⁸ *Vaško, V. Kardinál Beran a jeho zápas s totalitou. Portrét osobnosti. In: Soudobé dějiny VIII/2–3, 2001, s. 398.*

není datován, ale z textu vyplývá, že se tak stalo 6. března 1951. Uvádí se v něm: *Postup ve věci arcibiskupa Berana je naplánován tak, že by během středy 7. března 1951 byly s ním vyřízeny veškeré příslušné formality, tj. bude požádán o rezignaci. Kdyby rezignaci nepřijal, bude s ním zavedeno trestní řízení správní, vyvolané již podaným trestním oznámením SÚC, ve kterém byl obviněn z porušení ustanovení § 101 trestního zákona správního, spočívající v tom, že dosud nesložil slib, ke kterému byl podle § 7 zákona č. 218/1949 Sb povinen a nabádal také kněze své diecéze, aby tento slib neskládali. Trestní komise ONV Praha 1 by mu ještě tentýž den uložila trest podle § 101 trestního zákona správního, tj. peněžitou pokutu a současně použila ustanovení § 23 téhož zákona a uložila mu vedlejší trest spočívající v uložení určitého místa pobytu, které by konkrétně určilo ministerstvo vnitra mimo pražskou diecézi. Případně odvolání arcibiskupa Berana bylo by okamžitě vyřízeno, aby odsuzující výměr nabyl ihned právní moci.*⁹ Postup byl dodržen do všech detailů.

Nezákonná internace Josefa Berana byla nařízena trestní komisí Obvodního národního výboru Praha 1 dne 7. března 1951 (na základě trestního oznámení Státního úřadu pro věci církevní), pro přestupek, který měl spočívat v tom, že arcibiskup Beran měl vykonávat duchovenskou činnost v církvi římskokatolické, aniž složil slib věrnosti Československé republice a proto byl odsouzen podle § 101 trestního zákona správního č. 88/1950 Sb k peněžitě pokutě ve výši 50 000 Kč a k vedlejšímu trestu podle ustanovení § 23 téhož zákona k zákazu pobytu mimo místo určené ministerstvem vnitra. Proti tomuto rozhodnutí se Beran ještě téhož dne odvolal k referátu pro vnitřní věci a bezpečnost Ústředního národního výboru hl. města Prahy a uvedl, že slib věrnosti republice vykonal již v roce 1946, kdy nastoupil úřad arcibiskupa. Dále uvedl, že ke slibu podle zákona ze dne 14. října 1949 nebyl vůbec vyzván a ani upozorněn, že je to jeho povinností, od července 1949 nedostával žádný plat a od 19. června 1949 nevykonával ani žádnou veřejnou funkci, neboť veškerá veřejná činnost mu byla znemožněna. Trestní komise ÚNV hl. města Prahy Beranovy argumenty neakceptovala, neprovedla šetření v dané věci a bez výhrad ještě téhož dne, tj. 7. března 1951, potvrdila původní rozhodnutí trestní komise ONV Praha 1. Ještě téhož dne ministerstvo vnitra sdělilo svým přípisem Obvodnímu národnímu výboru v Praze 1, že po dohodě se Státním úřadem pro věci církevní určuje „odsouzenému“ pražskému arcibiskupu ThDr. Josefu Beranovi za místo přikázaného pobytu podle § 23 trestního zákona správního Roželov, okr. Blatná.

⁹ *Návrh pro užší předsednictvo ÚV KSČ. NA, fond ÚV KSČ 02/5, sv. 2, a. j. 26, s. 1.*

Dne 8. března 1951 byl Metropolitní kapitule u Sv. Víta doručen přepis SÚC podepsaný Zdeňkem Fierlingerem se sdělením, že arcibiskup Beran byl dle trestního zákona správního odsouzen a byl mu zakázán pobyt mimo místo, které určí ministerstvo vnitra. Dále se v něm uvádělo: *Jelikož v důsledku toho nemůže arcibiskup Beran vykonávat svoji funkci, státní úřad pro věci církevní doporučuje metropolitní kapitule u Sv. Víta v Praze, aby ve smyslu ustanovení zákona č. 218/1949 Sb. co nejdříve zvolila ze svého středu kapitulního vikáře arcidiecéze pražské, který by nastoupil na místo řádného ordináře.*¹⁰ V zákulisí byl však již vybrán farář a nově zvolený kanovník Antonín Stehlík, který se v poslední době ve spolupráci s námi velmi osvědčil.¹¹ V tomto duchu informoval dne 9. března 1951 Zdeněk Fierlinger prezidenta Klementa Gottwalda s dovětkem, že arcibiskupu Beranovi bylo určeno místo pobytu v Roželově u Rožmitálu, kam byl odvezen ještě 7. března 1951 večer.

Zpráva o pobytu arcibiskupa Berana se však rychle rozšířila v okolí Roželova a proto byl 3. dubna 1951 převezen do Ostašova u Liberce, kde strávil dva roky.¹² Dalším místem internace byla pak Myštěves u Bydžova, kam byl podle V. Vaška a ve shodě se zápisky Josefa Berana převezen dne 17. dubna 1953. Na ústní doporučení velitele StB Jaroslava Millera byl zařazen jako správce do objektu internačního střediska v Myštěvsi bývalý náčelník KS-MV Jihlava František Zita.¹³ Zitovi jako bývalému krajské-

¹⁰ NA, fond ÚV KSČ 02/5, sv. 2, a.j. 26.

¹¹ Návrh pro užší předsednictvo ÚV KSČ. NA, fond ÚV KSČ 02/5, sv. 2, a.j. 26, s. 1.

¹² Václav Vaško ve shodě s autorkou publikace „Velká mše“ Marii Luňáčkovou (knížka vyšla anonymně v Římě v roce 1970) uvádí jako datum příchodu do nového místa internace 24. březen 1951. Podle materiálu Velitelství StB - 2 sektor s názvem „Věc: Arcibiskup Beran (Objekt)-zpráva“ ze dne 26. května 1951, byl sem arcibiskup přivezen až 3. dubna 1951 v 05. 00 hod. Za místo internace V. Vaško a M. Luňáčková, která se patrně opírala o ústní svědectví, označují Růžodol u Liberce. Podle archivních materiálů 4. oddělení 4. sektoru Velitelství StB nacházejících se v AMV Na Struze, se však jednalo o Ostašov u Liberce.

¹³ František Zita (1919), který byl funkce náčelníka zbaven pro „nedostatečné výsledky v práci KS-MV“ a morální přestupek, nastoupil od 1. května 1953 jako zaměstnanec Náboženské matice, kde pracoval až do 31. července 1957. Do matice byl přijat kádrovým oddělením Státního úřadu pro věci církevní (SÚC). Z tohoto titulu formálně vykonával i funkci správce objektu v Myštěvsi. Po zrušení internačního střediska biskupů vykonával funkci vedoucího kontrolního odboru rady Okresního národního výboru v Novém Bydžově.

mu náčelníkovi byl v Myštěvsi přidělen k obsluze dlouhodobý odposlech (úkon operativní techniky s krycím označením 103). Mimo odposlechu Berana měl Zita na starosti i jeho skryté pozorování a fotografování (úkon s krycím označením 330). Po celou dobu až do zrušení objektu Zita konal úkoly jemu svěřené „dobře a svědomitě“.

Podle V. Vaška a M. Luňáčkové byl Beran dne 20. prosince 1957 převezen do Paběnic u Čáslavi.¹⁴ Držen byl ve Viktorově vile, která se nacházela na pokraji lesa, vzdálena od obce Paběnice cca 200 metrů. Objekt patřil ministerstvu vnitra. V říjnu 1963 bylo Beranovi oznámeno, že mu prezident udělil milost a dne 4. října 1963 byl převezen spolu s biskupem Karlem Skoupým a třemi řádovými sestrami do Mukařova u Řičan. Blízkost Prahy a neutuchající přívál návštěvníků však byly důvodem k další změně Beranova pobytu, a proto byl arcibiskup 2. května 1964 přestěhován do Radvanova u Mladé Vožice, který byl dopravně těžko přístupný. Podle agenturních zpráv StB arcibiskup Beran v Radvanově projevoval optimistické názory na budoucí řešení církevně politických otázek v Československu. Ty měly dle jeho názoru být uspokojivě vyřešeny v nejbližší době bez ohledu na to, jaké stanovisko zaujme československá vláda. Beran byl přesvědčen, že v Radvanově dlouho nezůstane, neboť Vatikán k jeho přestěhování nebude mlčet a brzy se vrátí do své residence. Tehdejší stav církevně politických poměrů v ČSSR vnímal jako neudržitelný. Arcibiskup si v Radvanově stěžoval, že se smí s cizinci stýkat jen se souhlasem ministerstva školství a kultury. V materiálu KS-MV České Budějovice s názvem „Zpráva o činnosti za rok 1964“ se totiž konstatuje, že *jsou zachycovány styky představitelů říms. kat. kléru i laiků na biskupy Berana a Hloucha. Silný zájem o styk s Beranem je vyvíjen prostřednictvím VC (vízových cizinců – pozn. autora) přímo z Vatikánu.*¹⁵ K otázce voleb do zastupitelských sborů se vyjádřil, že nemá všechna občanská práva a proto volit nebude.

Zdánlivě „zákonná“ internace Josefa Berana mimo hranice pražské arcidiecéze byla řešena na úrovni Obvodního národního výboru Praha 1 a Ústředního národního výboru hl. města Prahy. Z dochovaných archivních materiálů Komunistické strany Československa je však zřejmé,

¹⁴ Existuje však i důvod domnívat se, že Beran byl do Paběnic přivezen před 20. prosincem 1957. Podle personálního spisu správce objektu v Myštěvsi F. Zity (je uložen v Archivu ministerstva vnitra), který zde působil až do zrušení střediska, byl po 31. červenci 1957 již zaměstnán na ONV v Novém Bydžově.

¹⁵ Zpráva o činnosti za rok 1964, 12. 12. 1964, KS-MV České Budějovice. AMV, fond B 2/II, inv. j. 73.

že tyto instituce jednaly na příkaz KSČ, Státního úřadu pro věci církevní, prezidenta republiky a vlády tehdejšího Československa. Proto také celé tzv. „trestní řízení“, včetně odvolání, vyřízení odvolání, určení místa příkázaného pobytu a dopravení arcibiskupa Berana do tohoto místa, bylo vyřízeno během jednoho dne.

Protože ONV Praha 1 ani ÚNV hl. města Prahy ve svém „nález“ neurčily dobu internace, lze mít za to, že byla doživotní. Tomu nasvědčují i události dalších let, kdy byl až do října 1963 Beran držen v přísné izolaci. Dne 5. října 1963 byla formálně zrušena internace, poté když arcibiskup písemně prohlásil, že ani po tomto datu nebude v žádném případě využívat možnosti a práva vykonávat jako pražský arcibiskup úřad Ordinária pražského a že se nebude vměšovat do řízení arcidiecéze nebo do záležitostí Ordinariátu jak vnitřních, tak vnějších, ani do církevních záležitostí ČSSR. Poté mu byl vyměřen důchod, ale nadále musel setrvat v místě, které mu určilo ministerstvo vnitra, byl mu znemožňován styk se světem, kontrolována korespondence, omezován pohyb, kontrolovány návštěvy a neustále byl pod dohledem. I po zrušení internace zůstal dosavadní režim zachován.

Poté, kdy bylo oznámeno, že arcibiskup Beran bude papežem jmenován kardinálem (leden 1965), rozhodla vláda ČSSR, že mu bude umožněno odjet do Říma, ovšem bez možnosti návratu. Dne 19. února 1965 arcibiskup Beran opustil území Československa. Nevzdal se však úřadu arcibiskupa pražského a proto byl jmenován apoštolským administrátorem pro pražskou diecézi František Tomášek, jediný kandidát, na kterém se mohla československá vláda s Vatikánem dohodnout a kterého podpůřil i Beran.

V roce 1968 kardinál těžce onemocněl. Žádal představitele československé vlády, aby mu bylo umožněno dožít ve vlasti. K žádosti se připojili i úřadující biskupové v ČSSR, věřící, intervenoval Vatikán – přesto mu však návrat do vlasti povolen nebyl. Dne 17. května 1969 Josef kardinál Beran ve Vatikánu zemřel. Pohřbu se nezúčastnil žádný zástupce vlády ČSSR a nebyla vyplněna ani poslední vůle Berana, aby jeho ostatky byly pohřbeny v Československu.

Internace v Liberci-Ostašově

Josef Beran byl dne 3. dubna 1951 eskortován příslušníky Velitelstva StB do Ostašova u Liberce a předán příslušníkům KV-StB Liberec. Po prohlídce místností měl Beran projevít uspokojení a také ze strany řeholních sester „nebyly zvláštní připomínky a stížnosti“. Postupně byla příslušníky

KV-StB vybavována kuchyň potravinami a kuchyňským nádobím. Beran projevil několik drobných přání (např. převoz šatů a knih ze své bývalé pracovny atd.), v nichž mu bylo vyhověno. Vyžádal si také denní vycházky mezi 15.00 a 16.00 hod., ostatní čas měl trávit v budově. Byl vyzván, aby se při svých procházkách nesnažil upozornit veřejnost na svou přítomnost. Přislíbil, že se o to snažit nebude. Sestry měly mít povoleny vycházky jedině ve večerních hodinách, domáhaly se však toho, aby jim byla sdělena místní poštovní adresa kvůli možnosti dopisování. Řešením se stalo zřízení poštovní schránky na hlavní poště v Praze, obsluhované příslušníky velitelství StB. O přemístění Berana nebyla informována žádná civilní osoba, s výjimkou vedoucího politického tajemníka a pracovníků sekretariátu Krajského výboru KSČ v Liberci.

Dne 24. května 1951 žádal sekretariát velitele StB velitele 2. sektoru (vnitropolitického) velitelství StB o předložení zprávy o střežení Berana a o tom, co se v jeho izolaci děje. V odpovědi ze dne 26. května 1951 se uvádí, že ostraha arcibiskupa je prováděna šesti příslušníky KV-StB Liberec, konajícími službu po dvou ve čtyřřadavaceti hodinových intervalech s následným osmačtyřicetihodinovým volnem. Střídání služeb probíhalo každého dne ve 13.00 hodin odpoledne a jeho součástí bylo vypsání všech případných událostí v knize závad. V budově byl zapojen telefonní přístroj a dva elektrické zvonky u obou vchodů. Pro případ příchodu příslušníků StB do objektu byl stanoven zvláštní signál, v případě noční kontroly bylo stanoveno heslo veliteli oddílu ostrahy, kterým byl jmenován mladší strážmistr Antonín Zítka. Ve zprávě je konstatováno, že došlo k jedné závadě, a to tehdy, když se do blízkosti budovy dostal poštovní zaměstnanec, který doručoval poštu pro bývalé nájemníky a bez zvonění přešel plot. Poté, co byl příslušníky KV-StB vyslechnut, podepsal prohlášení o mlčenlivosti, neboť v objektu spatřil řeholní sestru. StB poštovnímu zaměstnanci věnovala i nadále svou pozornost. Podle této zprávy byl pořízen seznam příslušníků StB, kteří byli informováni o akci KV-StB Liberec s krycím jménem „Objekt“ a dále osob, které se zúčastnily zařizování budovy. Následně byla dne 30. května 1951 zpráva o střežení arcibiskupa ve formě informace sekretariátem velitele StB postoupena ministru národní bezpečnosti Ladislavu Kopřivovi.

Nezůstalo však pouze u fyzického střežení arcibiskupa. Dne 11. května 1951 byl na 1. referátu 3. oddělení II. sektoru Velitelství Státní bezpečnosti (V-StB) založen k osobě Josefa Berana osobní agenturní svazek.¹⁶

¹⁶ Svazek byl dne 30. prosince 1956 pod pořadovým číslem 811 převeden na 1. oddělení 3. odboru III. správy MV. Od 10. června 1958 byl pod registračním číslem 171 veden na 1. oddělení 9. odboru II. správy MV, od 4. červ-

O jedné z akcí Státní bezpečnosti proti pražskému arcibiskupovi se dovídáme z materiálů její operativně-technické složky. Akce byla prováděna pražskou centrálou za součinnosti liberecké StB začátkem padesátých let v Ostašově u Liberce.

V přesně nezjištěné době (léto 1951) požádal velitel vnitropolitického sektoru V-StB (krycí označení 2. sektor V-StB) npor. Jaroslav Miller velitele 4. oddělení (instalace techniky) 4. sektoru (operativně-technický sektor) V-StB por. Jana Bokra, o provedení tajného filmování Berana (akce s krycím jménem „Josef“). Cílem tajného filmování bylo získání kompromitujícího materiálu na arcibiskupa, který měl být diskreditován milostnými scénami s jednou z řeholic, které o něj v internaci pečovaly.

Na žádost referátu 2031 2. sektoru V-StB provedli dne 2. listopadu 1951 příslušníci 4. oddělení 4. sektoru V-StB obhlídku budovy zároveň s přípra-

na 1961 byl svazek veden jako pozorovací na 1. oddělení 9. odboru HS-StB ČSR pod novým reg. číslem 35. Po smrti J. Berana nebyl uložen do archivu, ale dne 27. ledna 1971 registrován pod novým č. 2045 a veden jako svazek pozorovací na 1. oddělení 5. odboru X. správy FMV. Do archivu FMV byl uložen dne 8. září 1978. Podle materiálu 5. odboru X. správy FMV „Návrh na uložení pozorovacího svazku č. 2045, založeného 11. 5. 1951, který byl veden na osobu ThDr. Josef Beran, nar. 29.12. 1888“ ze dne 6. září 1978, byl Beran StB rozpracováván pro jeho „nepřátelské postoje“ k režimu. V citovaném dokumentu se uvádí: „V průběhu rozpracování byly zjišťovány poznatky o jeho nepřátelské činnosti a záměrech a na základě kterých byla prováděna agenturně-operativní opatření k zamezení jeho činnosti a záměrů. Beran v roce 1965 po dohodě mezi československou vládou a Vatikánem trvale odjel do Říma, kde v roce 1969 zemřel. Vzhledem k tomu, že materiály nacházející se v pozorovacím svazku, byly operativně využívány při rozpracování římskokatolické církve, bylo vedením správy rozhodnuto pozorovací svazek neukládat do archivu. Do současné doby byly operativní poznatky k Beranovi v záměru kontrarozvědné práce využity, a proto navrhuji pozorovací svazek č. 2045 uložit do archivu na trvalo. Při svazku byly soustředovány kompromitující materiály (fotokopie osobních dokumentů Berana a jeho důvěrných styků), které kompromitují nejen Berana, ale i celou římskokatolickou církev a Vatikán. Vzhledem k dalším možnostem jejich využití v agenturně-operativních kombinacích tyto zůstávají na 5. odboru pod kontrolou náčelníka odboru. Nahlédnutí do pozorovacího svazku č. 2045 ostatních pracovníků lze jen se souhlasem vedení 5. odboru X. správy FMV.“ Svazek se nedochoval (v registru svazků chybí poznámka o skartaci).

Z uváděného materiálu víme pouze to, že měl 4 části (v hlavní části svazku se nacházelo 276 listů, ve druhé části 143, ve třetí 397 a ve čtvrté části 343 listů).

vou na tajné filmování. Po provedení obhlídky bylo rozhodnuto, že se milostná scéna bude filmovat z balkonu. Beran byl pozorován příslušníky Krajského velitelství StB Liberec (KV-StB Liberec), kteří si zřídili pozorovatelnu na stromě v zahradě, která byla součástí objektu v Ostašově. V materiálu 4. oddělení 4. sektoru V-StB „Zpráva o provedení akce Josef v Liberci“ ze 16. června 1952 se uvádí: *Jednou došlo k milostné scéně mezi objektem (J. Beran-poz. autora) a řeholnicí a byla zpozorována orgánem KV StB Liberec. Orgánové byli upozorněni, že mají hlásit všechna taková pozorování a nemají objekta ničím vyrušit nebo vyplašit. Orgán nepřemýšlel o dané situaci a když viděl co se děje v pokoji, šel k objektovi a říkal mu, že takové věci nebudou trpěny. Tím byl objekt varován a upozorněn na to, že jest pozorován.*¹⁷ V důsledku toho, že příslušník KV-StB Liberec prozradil, že Beran je sledován, musel být změněn celý (časový) plán filmování.

Akci tajného filmování, v rámci které došlo k některým pokusům nafilmovat milostnou scénu z balkonu budovy, řídil příslušník 2. sektoru V-StB Václav Stejskal. Operativně-technický příslušník 4. oddělení vždy vyčkával na balkóně budovy pokynů Stejskala, který měl označit scény, které se měly filmovat. Jelikož však k nim nedošlo, byla akce odložena. Dne 8. listopadu byla opět neúspěšně opakována: příslušník 4. oddělení si přistavil žebřík k balkonu budovy a poté za černým sukmem zastřeným zábradlím balkonu s připravenou kamerou marně čekal na příchod Berana do pokoje. V materiálu 4. oddělení 4. sektoru V-StB s názvem „K vlastní práci“ ze dne 8. listopadu 1951 se konstatuje, že *objekt je opatrný po výstraze od operativního orgána z KV-StB Liberec.*¹⁸ Beran totiž dne 7. listopadu 1951 důkladně prohlížel celou místnost a tak velitel 4. oddělení por. Jan Bokr doporučil na nějaký čas filmování odložit.

Dne 27. listopadu 1951 byl na žádost referátu 2031 2. sektoru V-StB pod záminkou opravy úmyslně poškozeného elektrického vedení do kaple, malé pracovny a ložnice arcibiskupa namontován stálý odposlech (ve velké pracovně byl instalován již dřív). Po dobu montáže odposlechu byl Beran s řeholnicemi pod dohledem jednoho operativního příslušníka KV-StB Liberec v místnosti na přízemí budovy. Po příchodu arcibiskupa a řeholních sester do uvedených místností příslušníci 4. oddělení zjistili, že mezi sebou mluví pouze šeptem, což dokládá, že Beran tušil co se dě-

¹⁷ *Zpráva o provedení akce Josef v Liberci, 4. oddělení 4. sektoru V-StB, akce „Josef“.* AMV, fond A 27, mikrofilm č. 1, arch. č. C/2-C/620.

¹⁸ *K vlastní práci, 4. oddělení 4. sektoru V-StB, akce „Josef“.* AMV, fond A 27, mikrofilm č. 1, arch. č. C/2-C/620.

lo: *Na žádost 2. sektoru ref. 2031 provedli jsme montáž stálého odposlechu. Po přezkoušení jest odposlech dobře slyšitelný. Objekt však mluví pouze šepem.*¹⁹ Operativním příslušníkům KV-StB Liberec byla zároveň předána kamera značky Pathé, kterou měli filmovat „neočekávané scény“, které uvidí při výkonu své služby.

Protože dosavadní způsob tajného filmování (z balkonu) nepřinesl pro StB očekávaný výsledek, měl být kompromitující film natočen zamaskovaným způsobem. Ten předpokládal vysekání otvorů ve zdi do vytypovaných místností.

Na dožádání tzv. řídicího orgána (ŘO) akce „Josefa“ Václava Stejskala z 2. sektoru V-StB o nutnosti zamaskovaného způsobu tajného filmování byla svolána porada u velitele 4. sektoru V-StB za účasti Stejskala a technických pracovníků 4. oddělení. Při této poradě příslušníci 4. oddělení poukazovali na těžkosti spojené s tajným filmováním a snažili se upozornit, že by muselo být provedeno někde venku. Stejskal však trval na provedení tajného filmování a přislíbil maximální zajištění akce. Montáž skrytých otvorů pro objektiv kamery měla být provedena v ložnici a v pracovně arcibiskupa. Při provedení této montáže byl Stejskal upozorněn, že použití otvoru určeného k filmování skrytého ve zdi bude znamenat její částečné narušení, nevěnoval však tomuto upozornění velkou pozornost.

Koncem ledna 1952 byla příslušníky 4. oddělení 4. sektoru na žádost referátu 2031 2. sektoru V-StB provedena obhlídka pro zamaskovaný způsob tajného filmování. Beran byl navštíven pod záminkou kontroly z ministerstva národní bezpečnosti jedním příslušníkem z 2. sektoru a jedním pracovníkem technickým. Arcibiskup je provedl místnostmi které obýval, přičemž byly zjišťovány možnosti tajného filmování. To bylo plánováno v pracovně, ložnici a koupelně. V pracovně se mělo provádět otvorem v dřevěné žaluzii, o jejíž pořízení žádal sám Beran, takže její umístění nemělo vzbudit podezření. V ložnici a koupelně měly být skryté otvory ve zdi z vnitřní strany zamaskovány zátkou. Stěna ložnice byla zvencí pobita dřevem, bylo proto nutné zhotovit dřevěná dvířka, která by otvory zakryla tak, aby Beran při procházce nic nezjistil. Pokud by v místnostech bylo pro filmování slabé světlo, měli příslušníci KV-StB nainstalovat žárovky s omezenou dobou svítivosti a pak mnohem silnější s tím, že Beranovi sdělí, že jiné prozatím nemají. Odposlechem se mělo zjišťovat, ve které místnosti se Beran nachází, průzorem pak situace v konkrétní místnosti a poté se mělo filmovat. V případě, že by se akce „Josef“ z jakýchkoliv dů-

¹⁹ *Svodka č. 109 ze dne 27. listopadu 1951, 4. oddělení 4. sektoru V-StB, akce „Josef“.* AMV, fond A 27, mikrofilm č. 1, arch. č. C/2-C/620.

vodů nezdařila, navrhovali příslušníci 4. oddělení zhotovit kompromitující fotomontáž. K jejímu provedení potřebovali fotografie hlavy Josefa Berana a fotografie jiné osoby v jeho, nebo podobných šatech a to v milostné pozici, která byla ke kompromitaci nutná.²⁰

Dne 15. února 1952 žádá referát 2031 2. sektoru 4. oddělení 4. sektoru V-StB o vyslání technických příslušníků k provedení akce „Josef“ v Liberci. 1. března 1952 oznamuje za velitele 4. oddělení stržm. František Pospíšil referátu 2031 2. sektoru V-StB, že *na Vaši žádost provedli jsme dne 28. února t. r. rozšíření stálého odposlechu, úpravu elektrického osvětlení a přípravu pro tajné filmování v akci Josef v Liberci.*

Osvětlení v ložnici bylo upraveno tak, aby při rozsvícení lustru z venku nebylo možno z místnosti zhasnout. Současně byla provedena úprava osvětlení v pracovně. Dále byla provedena montáž dalšího stálého odposlechu v ložnici a pracovně. Vývody jsou ukončeny v místnosti určené k nahrávání.

Po odkrytí desek z venkovní strany stěny bylo zjištěno, že budova jest stavěna na způsob srubu o síle trámů asi 25 cm...Současně bylo zjištěno, že objekt (Josef Beran-poz. autora) v pokojích přestěhoval nábytek, což ovšem není na překážku tajného filmování neboť otvor pro kameru bude zhotoven v místnostech, odkud bude nejlepší přehled místnosti.

Podmínky pro filmování připraví orgánové, kteří jsou v objektu přítomni. Současně jsme provedli výjem v kufrech a zavazadlech u objektu a ostatních obyvatel.²¹

Příprava tajného filmování v Liberci pokračovala dne 11. března 1952. Otvory vedoucí do pracovny a ložnice byly dohotoveny, do nich zavedeno elektrické vedení s vypínačem pro zapnutí světla v obou místnostech. V obou otvorech byla ponechána tzv. průzorka, kterou měl být kontrolován pohyb osob nacházejících se v místnostech. Montáž pro filmování byla provedena ve výši 2 1/2 m, takže po zamaskování nebyla viditelná. Nový otvor pro účely tajného filmování byl vysekán v koupelně a připraven k použití. Montáž byla prováděna na požádání Stejskala. Kladl na ni velkou důležitost, protože byl informován od příslušníků KV-StB Liberec, že Beran

²⁰ *Obhlídka za účelem tajného filmování, 4. oddělení 4. sektoru V-StB, 31. leden 1952, akce „Josef“.* AMV, fond A 27, mikrofilm č. 1, arch. č. C/2-C/620.

²¹ *Rozšíření stálého odposlechu a příprava pro tajné filmování, 4. oddělení 4. sektoru V-StB, 1. březen 1952, akce „Josef“.* AMV, fond A 27, mikrofilm č. 1, arch. č. C/2-C/620.

se měl v této koupelně koupat společně s řeholnicí.²² Než bylo příslušníky 4. oddělení 4. sektoru V-StB přistoupeno k této montáži, byl Stejskal technickým pracovníkem upozorněn, že zamaskování otvoru pro filmování bude těžké, protože stěna v koupelně byla hladká a bez vzorku. Přesto se Stejskal neustále dožadoval provedení této práce. Filmování tímto otvorem mělo být možné pouze jedním směrem. V případě nezdaru akce byla opět navržena možnost zhotovení kompromitující fotomontáže.

Filmování Berana bylo na požádání Stejskala naplánováno na 17. dubna 1952, avšak podle materiálu 4. oddělení s názvem „Tajné filmování v akci Josef“ ze dne 21. dubna 1952, se neuskutečnilo, a to z těchto důvodů:

a) I když při obhlídce místností před montáží skrytých otvorů bylo příslušníky 4. oddělení konstatováno, že přestěhování nábytku Beranem není na překážku tajného filmování, toto se ukázalo jako vážná překážka provedení akce. Arcibiskup si totiž nechal v místnostech, které byly připraveny pro účely tajného filmování, opakovaně přestavět nábytek

b) Několik dní před filmováním si arcibiskup nechal zařídit kapli z velkého obývacího pokoje, o čemž Stejskal nevěděl. V tomto pokoji se také po celou dobu provádění akce „Josef“ zdržoval s řeholnicí, se kterou měl být kompromitován. Z tohoto důvodu doporučovali příslušníci 4. oddělení udělat otvory pro filmování i do kaple. Zhotoveny měly být dva otvory a to z toho důvodu, že každým z nich se měla zabrat část místnosti. Přechod od jednoho otvoru k druhému měl být umožněn po žebříku.

Podle materiálů 4. oddělení 4. sektoru V-StB byla celková montáž v kapli dobře proveditelná, jelikož její stěny byly zevnitř polepeny květovými tapetami a na některých místech porušeny, což mělo umožnit dobré zamaskování otvorů. Nebylo proto nebezpečí, že montáž pro filmování bude Beranem nebo řeholnicemi odhalena. Do otvorů ve zdi mělo být taženo elektrické vedení k vypínačům pro vlastní zapnutí světla. Dále příslušníci StB ze 4. oddělení doporučovali vysekat otvor pro filmování i do ložnice řeholních sester *pro případ, že objekt by chtěl této místnosti použít*.²³

Při každé montáži byl Beran odvezen autem na projížďku. Při poslední montáži otvorů v kapli se vrátili příslušníci KV-StB Liberec s arcibiskupem předčasně. Jelikož montáž nebyla dokončena, odjel řidič ještě s Beranem

²² Zpráva o provedení akce Josef v Liberci, 4. oddělení 4. sektoru V-StB, akce „Josef“. AMV, fond A 27, mikrofilm č. 1, arch. č. C/2-C/620.

²³ Tajné filmování v akci „Josef“, 4. oddělení 4. sektoru V-StB, 21. duben 1952. AMV, fond A 27, mikrofilm č. 1, arch. č. C/2-C/620.

na dvě hodiny. Při této příležitosti arcibiskup řekl řidiči, že není „dnešní“ a že při těchto vyjíždkách, kterých se zúčastňuje on a všechny řeholnice společně, se mu něco v místnostech dělá. Po dokončení montáže to při společné večeři, které byl přítomen i Stejskal, prohlásil řidič.

Příprava pro tajné filmování v kapli byla dokončena dne 22. dubna 1952. Do místnosti byl vysekán pouze jeden otvor, protože dle hlášení příslušníků KV-StB Liberec se Beran procházel před budovou a bylo nebezpečí, že by na ní upozoroval rozřezané desky. V místnosti byl otvor zamaskován tapetami. Ve stejný den byla provedena úprava elektrické instalace tak, že bylo možné světlo rozsvítit z venku aniž by je Beran mohl zhasnout. Nad lustrem byla otevřena podlaha a v prostoru mezi stropem a podlahou byl připojen vypínací drát a veden k vypínači, který se nacházel venku. Příímý drát byl napojen ve svorkovnici a lištami veden taktéž k vypínači.

Příslušníci KV-StB Liberec dávali Beranovi a řeholnici se kterou měl být kompromitován, před plánovaným časem filmování do čaje nebo polévky prášek k vyvolání sexuální touhy.

Takto připravené tajné filmování bylo plánováno na 7. května 1952. Jelikož nedošlo k očekávaným kompromitujícím scénám, k filmování nakonec opět nedošlo. Pro „úspěšnější“ provedení příštího filmování nemělo být v kapli pouze zesíleno světlo, nýbrž měl být realizován i návrh příslušníků 4. oddělení na montáž dalších otvorů. V této souvislosti se v nedatovaném „Hlášení“ příslušníka 4. oddělení 4. sektoru V-StB konstatuje: *Orgán 4. sektoru si připravil všechno ke zdárnému provedení akce. Dohovořil se s orgány KV-StB Liberec o společném postupu. Orgánové dali objektu do čaje prášek aniž by něco upozoroval a dali mu jej v 18.00 hodin večer. V 19.15 hod. se objekt a ženy shromáždili v kapli a asi za 25. min. odešly dvě ženy do své ložnice a v kapli zůstala jedna žena a objekt a byli spolu v kapli 1 hodinu 30 minut...Proti denním zvyklostem zůstali objekt se ženou v kapli po vykonání večerní pobožnosti a nevrátili se do žádné z místností, které objekt obývá. Pozorovat dění v kapli nebylo možno, protože jedno okno v místnosti je zaděláno oltářem, a ve druhém je dlouhá silná záclona. Prášek asi velmi dobře působil na objektu, protože pomocí odposlechu bylo možno zjistit co se v místnosti odehrává.*

Proto orgán 4. sektoru doporučuje, aby do kaple byly udělány dva otvory pro filmování. Důvod: jedním otvorem zabere kamera půl prostoru kaple, druhým otvorem další zbytek prostoru v kapli. Tím se nám umožní kontrola celé kaple a přechod od jednoho otvoru ve zdi ke druhému je snadno proveditelný po žebříku. Místnost je pokryta květovými tapetami, a ty umožní dobré zamaskování otvorů ve zdi. Průzorkami se bude kontrolovat pohyb v místnosti. Do otvorů ve zdi bude taženo elektrické vedení k vypínačům pro vlastní zapnutí světla.

Dále se doporučuje vysekat otvor ve zdi do nynější ložnice žen pro případ, že objekt by chtěl této místnosti použít pro své účely. Tato místnost je dosud kontrolována jen odposlechem.

Ke zdárnému splnění akce je potřeba 6 žebříků a provazy. Dva žebříky se provazem vždy sváží. Proto žádáme, aby orgánové KV-StB Liberec připravili dostatečný počet žebříků a provazů.²⁴

Tajné filmování bylo znovu přesunuto, tentokrát na 10. června 1952. Neúspěch byl způsoben tím, že Beran při hovoru s příslušníkem 2. sektoru V-StB sdělil, že má podezření, že mu byl dán do každé místnosti odposlech pro kontrolu hovorů v pokojích: *Ve 12.00 hod. jsme byli v objektu a sám jsem kontroloval, když orgán z KV-StB Liberec dal ženě do polévky prášek. Pak se orgán 2. sektoru odebral k objektovi. Objekt mu řekl, že má podezření, že mu byl do každé místnosti dán odposlech, aby prý se mohlo kontrolovat, co se v místnostech hovoří. Dále mu řekl, že sám si proklepal všechny zdi a ukázal orgánovi na duté otvory ve zdi a řekl mu, že jsou tam zamontovány mikrofony. Proražení stěny si objekt nedovolí, protože se bojí, že je ve zdi elektrický proud.*

Večer nedošlo k ničemu. Pozoroval jsem objekta v kapli i ostatní ženy. Ženy po motlitbě odešly a žádná se už nevrátila k objektovi.²⁵

Po opakovaných neúspěších se zamaskovanou formou tajného filmování došlo dne 30. července 1952 k demontáži technického vybavení pro akci „Josef“. Otvory ve zdi v koupelně, v ložnici, v pracovně (obývacím pokoji) a v kapli byly zasádrovány.

Úsilí StB o natočení kompromitujících scén v Ostašově však pod krycím názvem akce liberecké Krajské správy StB (KS-StB) „Objekt“, pokračovalo i nadále, a to z vnější strany oken. Pokus příslušníků 4. odboru KS-StB Liberec o filmování tímto způsobem však 5. listopadu 1952 skončil nezdarem. Dne 18. listopadu 1952 žádal náčelník 2. odboru KS-StB Liberec por. Zdeněk Skoba 4. odbor této správy o opětovné zhotovení kompromitujícího filmu v akci „Objekt“. Akce, která byla připravena na 18. listopadu 1952, skončila odhalením se strany samotného Berana.

Pro potřeby filmování byl 4. odborem KS-StB Liberec zhotoven zvláštní žebřík s plošinkou, aby Beran mohl být sledován až do úrovně prvního pa-

²⁴ Hlášení, s. Nák/2, 4. oddělení 4. sektoru V-StB, datum neuveden. AMV, fond A 27, mikrofilm č. 1, arch. č. C/2-C/620.

²⁵ Opis hlášení, s. Nák/2, 4. oddělení 4. sektoru V-StB, datum neuveden. AMV, fond A 27, mikrofilm č. 1, arch. č. C/2-C/620.

tra. Žebřík byl postaven pod okna Beranovy pracovny, aby na jeho plošinku vystoupil příslušník 4. odboru s filmovací kamerou. Ostatní příslušníci StB zajišťovali žebřík dole proti případnému převrnutí. Beran s řeholní sestrou byl přítomen v pracovně. Seděl zády k oknu a řeholnice zase tak, že svým obličejem směřovala mimo okno do rohu místnosti. Díky tomu byl arcibiskup kamerou příslušníka StB zabírán zezadu a ženě byl vidět skoro celý obličej. Pracovna byla osvětlena podle sdělení příslušníka 2. odboru KS-StB žárovkou 200W.

Beran byl vzdálen od okna asi tři metry, příslušník StB od okenního skla asi třicet centimetrů. Asi po uplynutí deseti minut Beran, který se po dobu pozorování ani jednou nepodíval do okna, se najednou rychle zvedl ze židle, přistoupil k oknu, strhl deku a otevřel okno. Příslušník StB, který byl na plošince žebříku, si lehl a kameru dal pod tělo, aby ji Beran nezpozoroval. Příslušníci KS-StB Liberec, kteří dole zajišťovali žebřík, odstoupili ke zdi domu. Arcibiskup se vyklonil z okna, takže viděl žebřík s plošinkou a na ní ležícího příslušníka StB. Beran se podle materiálu 4. odboru KS-StB Liberec „Akce Objekt-pracovní postup“ ze dne 21. listopadu 1952 vyjádřil následovně: „Ale vy máte pěkný vynález. Dejte pozor ať nespádnete. Ukažte se mi ,ať vidím kdo jste“. Toto měl opakovat několikrát klidným hlasem a pak zvat ženu: „Pojď se taky podívat jaký mají vynález“. Dále dle uváděného materiálu říkal: „Oni se na nás dívají a myslí, že budeme něco dělat“. Příslušník 2. odboru KS - StB Liberec, který měl na starosti ostrahu Berana, vypnul v místnosti světlo a vnikl do pracovny, kde vyzval Berana, aby odešel od okna. Když zhaslo světlo, arcibiskup měl zakřičet „Podívej, on zhasl!“. Beran zavřel okno a příslušník StB teprve teď sestoupil z plošinky žebříku dolů a to proto, aby ukryl kameru. Žebřík byl následně uschován. Beran přesto několikrát z okna pozoroval zahradu, kde jej sledoval další příslušník 2. odboru. Z odposlechu mělo být zjištěno, že Beran byl rozčilený a mimo jiné měl říci, že bude žádat o vysvětlení.

Arcibiskup měl dle materiálu „Akce Objekt-pracovní postup“ ze dne 21. listopadu 1952 upozorovat, že je někdo u jeho okna z následujících důvodů:

1. Když se stavěl zvláštní žebřík k oknu, který měl vzpěry, bylo slyšet vrzání těchto vzpěr při šroubování k žebříku. Ten stavěli čtyři příslušníci 4. odboru KS StB Liberec a mohl být slyšet dupot při stavění
2. Příslušník StB z plošinky žebříku mohl být spatřen Beranem u okna, i když měl přes sebe černou látku, protože na stromech byl sníh a světlo od továrny vrhalo zář, takže se černá látka odrážela od bílého pozadí.

Liberecká StB připouštěla první možnost prozrazení a to z těch důvodů, že Beran se ani jednou do okna nepodíval a ani řeholnice nebyla přísluš-

níkem StB spatřena, že by se dívala do okna. Žena se po celou dobu pozorování měla koukat Beranovi do očí. Bylo pravděpodobné, že arcibiskup slyšel, že se něco děje u okna, sečkal asi deset minut a aniž by se podíval do okna chtěl jeho rychlým otevřením překvapit a zjistit, kdo ho skrytě pozoruje.

Po tomto odhalení bylo od tajného filmování Berana pravděpodobně upuštěno. Využíván však zůstal stálý odposlech a to až do května 1953. Dne 19. května 1953 bylo vyjmuto 7 kusů mikrofonů, další čtyři dodatečně namontované mikrofony byly demontovány dne 12. dubna 1954. Objekt v Liberci-Ostašově byl dán - po převozu internovaných - k dispozici k obýváním civilním osobám. V říjnu 1954 náčelník 9. odboru KS-MV Liberec por. Jan Sedlák sděluje náčelníku 1. odboru IX. správy MV v Praze npor. Františku Pospíšilovi, že písemný materiál z akce „Josef“ zaslaný centrálou na jeho odbor je založen ve společném svazku s materiálem 9. odboru KS-MV Liberec.²⁶

Epilog

Využívání technických úkonů k tajnému sledování Josefa Berana máme doloženo i v místě následující internace – Myštěvsi. Nebyly však dohledány archivní materiály podobného charakteru jako v případě sledování v Liberci-Ostašově. V této chvíli proto zůstává neúspěšný pokus o kompromitaci pražského arcibiskupa v letech 1951 až 1953 pravděpodobně jediným ucelenějším dokladem jeho operativního rozpracování Státní bezpečností.

Cílem StB bylo za každou cenu získat na Berana kompromitující materiál. K dosažení tohoto cíle nejenže neváhala podávat arcibiskupovi a řeholní sestře afrodisiakum, ale zvažovala i možnost vyhotovení fotomontáže, tedy něčeho, co se neopíralo o žádnou skutečnost. Pod tímto zorným uhlím je třeba nahlížet i na využívání „slabin“ arcibiskupa se strany Státní bezpečnosti. Na mysl máme především otázku, co příslušníci StB pokládali za kompromitování duchovní osoby ve vztahu k ženě. Není možné vyloučit, že to mohlo být např. objetí nebo polibek, i když usilovali o „úplnou kompromitaci“. Rovněž nesmíme zapomínat na specifčnost archivních dokumentů z provenience StB. Tyto materiály byly vypracovávány k určitému účelu, což se odráží v jejich jednostranném pohledu, který vylučuje pochopení pro vidění a hodnocení skutečnosti z druhé strany.

²⁶ Po zrušení KS-MV Liberec přešel svazek v roce 1960 na 9. odbor KS-MV Ústí nad Labem.

V případech, kdy StB usilovala o kompromitaci, šlo vždy o manipulaci a vmanévrování konkrétní osoby do situace, jakou si státní bezpečnost přála. Zásady osobní svobody a morálky nebrala v potaz. Ani tak se jí však kompromitující film na Josefa Berana vyrobit nepodařilo...

Zusammenfassung

Ein Versuch der Staatssicherheit (StB) um Kompromittieren des Erzbischofs Beran in Ostasov

Im November 1946 wurde Josef Beran zum neuen Prager Erzbischof vom Papst ernannt. Nach der Machtübernahme durch Kommunisten geriet er in den scharfen Streit mit dem Totalitätsregime. Schon im Mai 1949 hat man ein Szenar der Isolation Berans erörtert, die zu Wirklichkeit am 19. Juni 1949 wurde. Der Erzbischof konnte nicht seine Residenz frei verlassen. Am 7. März 1951 auf Grund der Entscheidung der Strafkommision des Bezirksnationalausschusses für Prag 1 wurde Beran außerhalb den Grenzen der Prager Diözese interniert und zwar zuerst in Roželov, später in Ostasov bei Liberec und auch auf anderen Plätzen der heutigen Tschechischen Republik. In der Zeit der Internierung (1951–1953) versuchte die Staatssicherheit das kompromittierende Material auf Beran zu gewinnen. Das Ziel war, den Erzbischof heimlich bei einer Liebesszene mit einer der Ordensschwwestern, die ihn betreut haben, aufzufilmen. Nach den erfolglosen Versuchen der Genossen des Kommandos der Staatssicherheit (V-StB) das kompromittierende Material zu gewinnen misslangen auch die Versuche der Genossen aus der Zweigstelle in Liberec. Kurz nach der Entdeckung der Geheimaktion der Kreisverwaltung der Staatssicherheit (KS-StB) in Liberec mit dem Deckwort „Objekt“ von seiten Berans, kam es zu seiner Überlieferung nach Myštěves.

Angesichts der Absenz, bzw. des Nichtherausfinden des bezüglichen Archivmaterials der Staatssicherheit, blieb die Dokumentation der Agentur-Operativkontrolle und des Verfolgens des Erzbischofs Josef Beran nur ein mosaikartiges Torso.